

Aktuelt

Ny redaktør for tidsskriftet

Kaj Kampp har valgt at stoppe efter 29 år som redaktør af Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift. Det er en formidabel præstation, som langt overgår alle tidligere redaktørers indsats i tidsskriftets 106-årige historie. Kaj Kampp har stået for en (næsten) kompromisløs redaktionel linje, hvor faglig kvalitet gik forud for alt andet. Sammen med foreningens øvrige faglige aktiviteter og projekter har denne kvalitetsbevidsthed bidraget til en videnskabelig troværdighed, som ingen andre af de store grønne organisationer i Danmark kan matche. Og det er vel at mærke en indsats, som han har gjort uden nogen form for løn eller honorar – ligesom så meget andet frivilligt arbejde i DOF – men med den væsentlige forskel, at redaktionsarbejde nok er det mest utaknemmelige arbejde, man kan have. Det er nemlig de færreste forfattere, der efter måneders eller års arbejde med et fagligt projekt sætter pris på at få at vide, at det og det skal laves om, eller at deres tekster bliver 'skrevet om' af redaktionen for at sikre, at de er utvetydigt og logisk bygget op.

Samtidig stopper Johannes Erritzøe efter 11 år som redaktør af boganmeldelserne. Foreningen er dem begge stor tak skyldig for en meget stor indsats. Kaj Kampp fortsætter dog som menigt redaktionsmedlem nogen tid endnu.

Undertegnede, der har været medlem af redaktionen siden 1982, har taget over som ansvarshavende redaktør, uden at jeg på nogen måde kan love at leve op til Kaj Kampps standard som redaktør. Men jeg kan love, at jeg sammen med den øvrige redaktion, som består af Sten Asbirk, Jan Drachmann, Jon Fjeldså og Steffen Brøgger-Jensen, vil arbejde for, at tidsskriftet fortsat fungerer som foreningens vigtigste faglige medie og som en væsentlig kilde til viden og information om Danmarks og Grønlands fugle – og ikke mindst til glæde for foreningens mange tusinde kernemedlemmer.

Lad mig benytte lejligheden til at sige, at resultater af målrettede optællinger og andre undersøgelser ikke gavner nogen ved at ligge og samle støv i skrivebordsskuffen. Frem i lyset med dem, og lad os så i fællesskab få nogle brugbare resultater ud af det. Videnskabeligt Udvalg og redaktionen bistår meget gerne med råd og dåd ved bearbejdningen. Se i øvrigt vores vejledning i at lave fugleundersøgelser og bearbejde resultaterne ved at google DOF, Videnskabeligt Udvalg.

Hans Meltofte

Foto: John Frikke

Blåvand Fuglestation – 50 år i fuglenes tjeneste

I anledning af Blåvand Fuglestations 50 års jubilæum i 2013 inviterede DOF Sydvestjylland og Blåvand Fuglestations Arbejdsgruppe til en faglig sammenkomst om fuglestationens virke i fortid, nutid og fremtid den 3. november 2012 i Oksbøl.

Til seminaret blev nogle af de mange nøglepersoner, som i tidens løb har gjort en forskel vedrørende arbejdet med fugletrækket ved Blåvands Huk og i Danmark som helhed indbudt, og der blev strikket et program sammen, som kunne skabe en solid basis for nogle gode diskussioner om de mange resultater, som hidtil er opnået ved de mange timers observationer og ringmærkning ved Blåvand Fuglestation og om fuglestationens fremtidige virke.

Treogtredve deltog i det vellykkede heldagsarrangement. Ni af deltagerne bidrog med 11 relevante oplæg under tre sessioner: 'Blåvand Fuglestations historie, hidtidige projekter og resultater', 'Fremtidens Blåvand Fuglestation – hvad, hvordan, hvornår?' og 'Nyt om trækfugleforskningen i ind- og udland.' Ind imellem foredragene og ved arrangementets afslutning var der sat god tid af til diskussioner og frie fantasier i forsamlingen.

Ballet åbnedes med en velkomst og introduktion ved John Frikke, og ved at stationens mangeårige førstemand, Bent Jakobsen, berettede om Blåvand Fuglestations historie og rolle som fagligt og for-

midlingsmæssigt kraftcenter. Herefter fulgte Hans Meltofte med en række gode eksempler på resultater af det hidtidige arbejde, og hvad de bruges til, mens Martin Søgaard Nielsen løftede sløret for en række gode eksempler og oplysninger om forskellige arters forekomst belyst ud fra de første 50 års 60000 timers observationer og 120000 ringmærkede fugle.

I næste afdeling var der et lærerigt oplæg fra Jan Drachmann, der fortalte om hvordan man designer og gennemfører projekter og udnytter de mange ubearbejdede data, samt et foredrag af Anders Tøttrup, der med en række spændende eksempler fra trækfugleforskningens verden skitserede de mange muligheder, der er for fremtidens ringmærkning ved Blåvand Fuglestation. Hans Meltofte lukkede denne session med fortællingen om fuglestationernes funktion som vigtige udklækningssteder for dygtige ornitologer og om de prioriteringer, der bør foretages for fremtidens aktiviteter ved Blåvand Fuglestation.

Dagens sidste session blev indledt med et glimrende oplæg af Bent Jakobsen om ringmærkning som vejen til viden om trækkende småfugle ved Blåvand og andre steder i Norden, og Kim Fischer fulgte trop med et nærmest kalejdoskopisk bud på fugletrækket i Sydvestjylland med afsæt i mange års

oplevelser og erfaringer med trækobservationer på Fanø og andre steder i Sydvestjylland. Herfra blev perspektiverne trukket op og ud med Mark Desholms flotte overblik over den moderne trækfugleforskning, som med nye metoder som radarobservationer og radiomærkning har givet en masse ny viden i de seneste årtier. Som en fin dokumentation af denne udvikling gav Henrik Knudsen herefter eksempler fra en hverdag med radarobservationer af fugle over danske og udenlandske farvande.

Endelig blev seminaret fint rundet af med en beretning fra Simon Sigaard Christiansen, der under titlen 'Fuglestationen – et fyrtårn for fugle og fuglefolk' gav en række tankevækkende eksempler på fuglestations-oplevelser fra udlandet, der i mange tilfælde blev sat i et dansk perspektiv.

Undervejs, og i særdeleshed til sidst, var der mange gode spørgsmål og kommentarer fra forsamlingen, og det kunne konkluderes, at der var stor tilfredshed med seminaret og heldigvis også, at der fortsat er en stor interesse for det der sker på og omkring Blåvand Fuglestation, og ikke mindst en udtalt idérigdom i forhold til stationens fremtidige funktion. Ligeledes kunne Kurt Rasmussen, der er formand for DOF's Fuglestationsudvalg, sætte Blåvand Fuglestation ind i en større sammenhæng, og han fortalte kort om FSU's sammensætning og virke og om arbejdet med at udvikle en strategi for fuglestationerne, monitoringsplaner, koordinering af aktiviteter og økonomi m.v.

Der blev talt om mange relevante emner, og det er ganske svært at fremhæve nogle frem for andre. Vigtige emner er dog utvivlsomt følgende:

- Bearbejdning af foreliggende data for både trækfugleobservationer og ringmærkning med

en genoptagelse af artikelproduktionen fra 1970'erne og 1980'erne, hvor forekomsterne af mange arter/fuglegrupper blev bearbejdet og publiceret.

- Udarbejdelse af et katalog over mulige, fremtidige projekter og specialeemner, herunder om muligt en prioritering af opgaverne set i lyset af de begrænsede midler og muligheder, der trods alt er.
- Udvikling af nyttige samarbejder og symbioser med relevante spillere og institutioner indenfor forskning og formidling.
- Mere fokus på oplysning/PR om Blåvand Fuglestations virke og betydning som videnscenter for fugletræk.
- Øget formidling som et grundlag for det faglige virke og for skabelsen af et fremtidigt økonomisk fundament.
- Inddragelse af interesserede i kraft af forskellige arbejdsgrupper – både af praktisk og af faglig karakter. Der blev især peget på 'det grå guld' som en betydelig potentiel ressource i denne sammenhæng.
- Bedre styring af de daglige funktioner i form af beskrivelser af opgaverne ved Blåvand Fuglestation – forudsætninger, rammer og mål.
- Øget fokus på mulighederne for at finansiere drift og projekter ved hjælp af eksterne midler.

I løbet af 2013 vil arbejdsgruppen bag fuglestationen arrangere en række jubilæumsaktiviteter, som bl.a. vil omfatte et egentligt jubilæumsarrangement den 10. august, som er selve 50-årsdagen for Blåvand Fuglestations tilblivelse.

John Frikke, Marco Brodde og Henrik Böhmer

Vadefuglekonference, Frankrig, 2012

Den lille by Séné i Bretagne var 21.-23. september stedet, hvor vadefugleforskere og -entusiaster samledes til konference. Mange af indlæggene var meget interessante, så der er kun plads til et lille udpluk her.

Philippe Delaporte og hans kollegaer præsenterede et spændende projekt, hvor de havde set på effekten af et midlertidigt jagtstop på Storspove (2008-2012). Generelt var antallet af Storspove, der overvintrer i Frankrig, steget som konsekvens af jagtstoppet, men med en hvis variation i hvilke områder, Storspoverne anvender. Det mest interes-

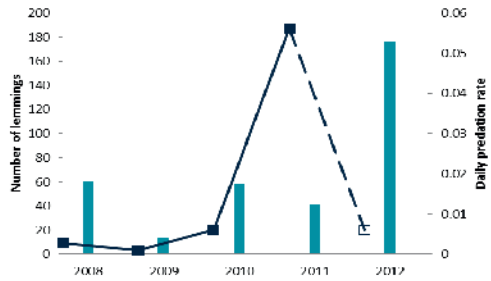
sante var, at Storspovernes fysiske kondition var forbedret for fuglene i januar og februar. Koblet med de ændrede valg af områder tyder det på, at jagten tidligere afholdt Storspoverne fra at søge føde på de bedste arealer, hvilket altså havde direkte indflydelse på deres fysiske tilstand. Man konkluderes således, at en forlængelse af jagtstoppet var bedste løsning fremover.

Igen i år var der interessant nyt fra ynglebiologiens verden. Martin Bulla og hans kollegaer fra Max Planck Institutet for Ornitologi i Tyskland havde

studeret Tynknæbbet Dværgryle på yngelpladserne i Alaska. Interessant nok fandt man, at der var stor forskel på, hvordan hannen og hunnen rugede æggene. Groft sagt rugede hannen fortrinsvis, når det blæste om dagen og på de varmeste tidspunkter i dagtimer, hvor insekter og andre smådyr er mest aktive og derfor gør det mere effektivt for hunnerne at tage føde til sig. Bulla foreslår, at dette kan være en måde at kompensere hunnen for hendes 'dyre' investering i ægproduktionen. Umiddelbart ville dette være til ulempe for hannen, der i øvrigt står for ungeføringen (tiden fra klækning til ungfuglens selvstændighed). I følge Bulla kan dette sikkert kompenseres ved, at hunnen ruger i en større andel af rugeperioden, hvorved hannerne får mere tid til fødesøgning. Spændende studier ligger forude for at belyse endnu et hjørne af de komplekse spil mellem hannens og hunnens rolle i ynglebiologien.

Når det gælder vadefugle, har det ofte vist sig, at virkeligheden er mere kompliceret end vi hidtil har troet, ikke mindst indenfor ynglebiologien. Jeroen Reneerkens fra det Kongelige Universitet i Groningen, Holland, har i en årrække studeret Sandløberes ynglebiologi ved Zackenberg Forskningsstation i Nordøstgrønland og viste resultaterne af sit arbejde med DNA i 'fadderskabssager'. I en årrække har man ment, at en vis andel af Sandløberne havde 'dobbelt-kuld', modsat flertallet, som var monogame. Teorien er, at en hun lægger et kuld, som hannen udrugede, mens hun selv udrugede et andet kuld. Disse dobbelt-kuld er dog endnu ikke bevist, og i stedet har Jeroen vist, at godt nok er de fleste par monogame, men der forekommer en del seriel polyandri. Det vil sige, at hunnen lægger et kuld, som hendes første han udruger, mens hun siden hen lægger et nyt kuld, som hun udruger med en anden han, som ikke nødvendigvis er far til alle æggene i kullet. Han fandt også eksempler på hanner, der havde fadderskab i flere hunners reder (såkaldt polygyni). Der er med andre ord flere ynglestrategier i gang på samme tid. Kompliceret og fascinerende.

Der var en række foredrag, der præsenterede arbejdet med at bevare den lille population af Skeryle, som stadig eksisterer i det nordøstligste Sibirien. Evginy Syroechkovskiy fra det Russiske Forskningsinstitut for Naturfredning fortalte om sit arbejde med at genbesøge tidligere kendte ynglepladser. Det havde indtil nu været en bedrøvelig omgang, og der er tilsyneladende kun én stabil population, som består af knap 40 ynglepar. Der trækker med andre ord mørke skyer op i horisonten for denne karismatiske vadefugl. Sayam Chowdhury fra Bangladesh's Skeryle Fredningsprojekt fortalte om status for ar-

Daglige prædationsrater i Ammannäs 2008-2012 er vist med lodrette bærer og skalaen til højre, mens linjen og skalaen til venstre viser antallet af lemminger fanget i fælder. Fra Machin & Rodrigéz.

stepladserne for denne art i Bangladesh og arbejdet med at lære lokale jægere at undgå arten. Man arbejder blandt andet med at give lokale jægere alternative indkomstmuligheder, ligesom man opretter fredningsgrupper i forskellige landsbyer. Man må imponeres over indsatsen, om end undertegnede nok er lidt skeptisk til, om det er realistisk. I et andet projekt har man indsamlet 40 æg over to sæsoner og fløjet dem til Storbritannien for at opbygge en lille fangeskabspopulation. Desuden har man startet et udklækningsprojekt, hvor indsamlede æg udruges i sikre omgivelser for derefter at reintrodere ungerne i en alder af ca. 20 dage. Både i 2010 og 2011 blev 20 æg indsamlet til en sådan 'kuvøse'-udklækning og -opvækst. Vi må se, om dette vil få en indflydelse på Skerylen, eller om den er for langt nede i knæ til at overleve.

Fra Lunds Universitet viste to spaniere, Paula Machin og Juan Fernández-Elipse, en poster med data fra Ammannäs i Nordsverige, hvor de følger vadefuglebestandens ynglesucces. I 2011 havde området haft en top-år for lemminger, mens der næsten ingen var i 2012. Denne markante forskel kunne tydeligt aflæses i meget lav ynglesucces hos de fleste vadefuglearter. Figuren viser, hvordan den daglige prædationsrate ændres som følge af lemmingbestandens fald fra 2011 til 2012, mens der ikke er større forskel i andre år. Måske er denne tætte sammenhæng mellem lemmingantal og prædation af vadefugleæg kun af betydning i ekstreme situationer. Undersøgelserne fortsættes med samarbejde i andre områder, blandt andet Grønland.

Det var en fin konference, og endnu engang fik jeg lært en masse nyt. Det er hovedårsagen til, at jeg kommer til disse konferencer, og årsagen til, jeg har tilmeldt mig dette års konference i Wilhelmshafen.

Jannik Hansen,

Institut for Bioscience, Aarhus Universitet

Sortgrå Ryler i den frodige vegetation under de tusindtallige fuglekolonier på Kap Flora, Franz Josef Land i august 2012. Foto: Niels Poul Dreyer.

Nyt russisk vadefugleatlas

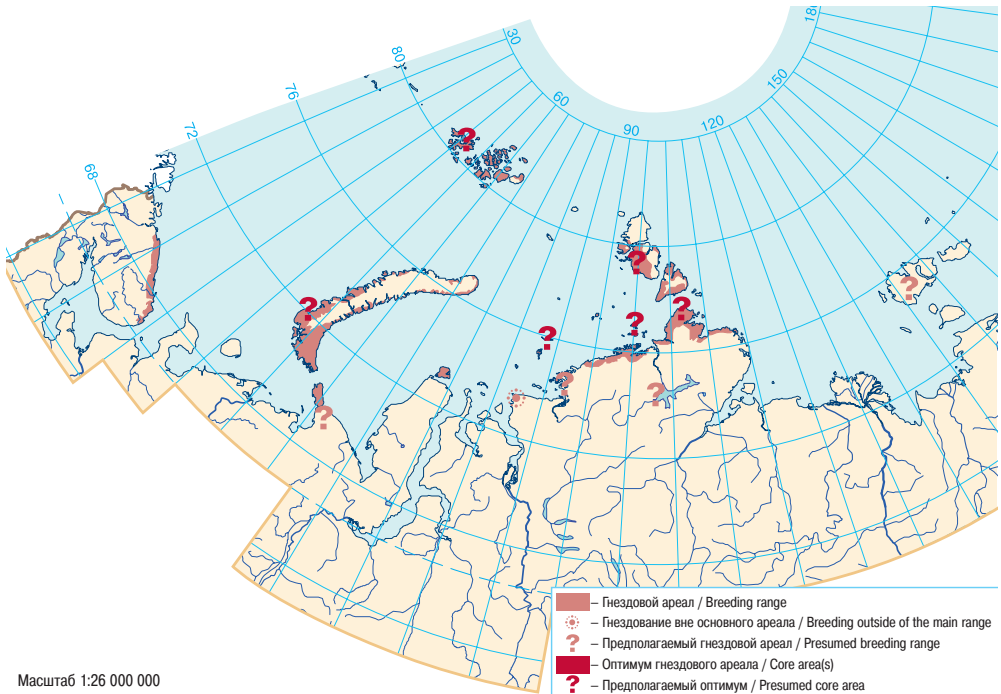
Da jeg var ung vadefugleentusiast, var yngleområderne for hovedparten af de danske trægæster lukket land i Sovjetunionen. Og den litteratur, der fandtes fra yngleområderne, var næsten udelukkende på russisk. Her spillede Wetlands International – dengang IWRB – en stor rolle ved at skabe kontakter til (ældre) russiske ornitologer, og den internationale ornitologiske kongres i Moskva i 1982 (se DOFT 76: 151-153, 1982) gav mulighed for kontakt også til de lidt yngre. Endelig gav glasnost sidst i 1980'erne for første gang adgang for vestlige ornitologer til arktisk Sibirien. Siden da er det kun gået én vej: bedre og tættere samarbejde.

Som et af de helt store resultater af dette samarbejde har russiske ornitologer finansieret af det hollandske miljøministerium brugt 10 år på at udarbejde et 500 siders atlas med yngleudbredelsen af alle 51 vadefuglearter i arktisk og subarktisk Rusland. Med et område, der dækker fra den norske grænse i vest til Beringstrædet i øst – et område på omkring

100 gange Danmarks størrelse – siger det sig selv, at det har været en kæmpe opgave. De tre forfattere er da også blandt de mest berejste i Ruslands Arktis: Pavel Tomkovich, Evginy Syroechkovskiy og Elena Lappo – Evginys kone – som har trukket hovedlæseset som førsteforfatter.

Teksten er på russisk, men der er fine engelske resumeer til hver kapitel og art, og da hovedsagen jo er kortene, er det ikke noget problem.

Det er ikke alene et atlas med den nuværende udbredelse, de har produceret. Baseret på data fra 2859 lokaliteter undersøgt over 150 år bringes både totaludbredelse, kerneområder med de tætteste bestande og eventuelle ændringer i udbredelse og bestandsstørrelser. Så detaljerede oplysninger er der ingen andre arktiske områder, der kan præstere, og det viser sig, at oplysningerne fra yngleområderne svarer rimelig godt til de seneste oplysninger om op- og nedgange i et af de vigtigste raste- og overvintringsområder for mange af disse arter og

Yngleområderne for Sortgrå Ryle i arktisk Rusland fra Kolahalvøen i vest, Franz Josef Land i nord og til Taimyrhalvøen i øst.

bestande, nemlig Vadehavet (se DOFT 105: 190-192, 2011).

Som eksempel er her vist yngleudbredelsen for Sortgrå Ryle, som nok er den mest ekstremt hårdføre arktiske vadefugl. Nylige ringfund viser, at det bl.a. er fra disse områder, at de danske vintergæster kommer. Et af yngleområderne er det højarktiske Franz Josef Land, hvor ingen andre vadefugle yngler. Her så vi den i august sidste år nyde godt af de velgødede og frodige områder nedenfor de store fuglefjelde (se foto) i et ellers goldt og isdækket landskab.

I den anden ende af det russiske Arktis findes den mest truede arktiske vadefugl, Skerylen, hvoraf der nu anslås kun at være 150-350 par tilbage langs kysterne af Chukotka (se Fugle i felten 2011, 2: 18-24). Hvis nedgangen fortsætter, vil denne fascinerende art være uddød indenfor en overskuelig fremtid.

Når det er Holland, der har finansieret arbejdet

med atlaset, så hænger det selvfølgelig sammen med trækfugterne i det hollandske Vadehav. Også tyskerne var hurtige til at følge 'deres' vadefugle på ekspeditioner op til yngleområderne i Sibirien, men hvor er danskerne? Enkelte danske ornitologer har været i de russiske og sibiriske yngleområder på privat initiativ, men hvor hollænderne har fulgt deres fugle på talrige ekspeditioner fra Sibirien og Nordøstgrønland i nord til Vestafrika i syd – i høj grad finansieret af de naturansvarlige myndigheder – har de danske myndigheder kun gjort et enkelt forsøg på at bidrage med internationalt arbejde; i Guinea-Bissau (se DOFT 88: 6-8, 1994). Der mangler helt klart luft under vingerne i den danske naturforvaltning.

Hans Meltofte

Lappo, E., P. Tomkovich & E. Syroechkovskiy 2012: Atlas of breeding waders in the Russian Arctic. – Publishing House OOO, Moscow.